

◆ ST. OLAV ◆

Nr. 37—38

Oslo, 13. september 1945

57. årg.

«St. Olav utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Oppsigelser må være eksp. i hende seinest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 47156. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5 I, er åpen hver dag kl. 10—3. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: «Hvis et folk skal leve, —». — Bibelen, Tradisjonen og Kirken. — Fra Vikariatet. — Syndikatet for St. Olavs menighet. — Intervju med Sigrid Undset. — Falt for fedrelandet. — Bokanmeldelse. — Her hjemme.

„Hvis et folk skal leve, må noen kunne dø“.

Den 16. september vil hele det norske folket samles i ærefrykt og stillhet omkring minnet om de store og smertefulle ofre som måtte bringes før den nye våren i Norges historie kunne seire over undertrykkelsens isvinter. Det vil komme til å danne høydepunktet i den store og verdifulle selvbesinnelsesprosess som krigsårenes lidelser og trykk har gitt støtet til, og stille oss ansikt til ansikt med den utvikling og de kår den allmektige Gud har gitt vår nasjon fra saganatten til seirstriumfen av i dag. Det er i slike stunder at et folk blir seg bevisst den grunn det har stått på, står på og må stå på i framtiden, om det skal kunne følge den kallelse som historiens Herre har gitt det. Det er i denne sinnets samling at vi ser båndene mellom oss som lever i dette landet i dag og alle århundrers nordmenn og sanner den arv de har gitt oss som den egentligste verdi i folkets og den enkeltes åndelige skattkammer.

Kirken har alltid lært at sennepskornet måtte dø, før det kunne bære frukt, — Jesus Kristus lærte menneskene å se den seier som grodde uovervinnelig fram av det tilsynelatende

totale nederlag, og rev triumfen ut av dødens hender for alltid. Tusen år senere ble dette norsk tro, og den mannen som førte læren om en korsfestet triumfator inn i Norge, gjorde det med en så dypt gripende og heroisk bekræftelse av sine egne ord, at han ble nasjonalhelgen og slo an et gjennomgangsmotiv i synet på folkets og den enkeltes liv. Det har vært norsk tale og kristen tale i tusen år, dette som Kirken sier med ordene: «Per crucem ad lucem — ved korset til lyset!» og dikteren med strofen: «sannhets sak — seirer kun i nederlag!» Der er mange kors i Norge i dag, — måtte det være kors som gir oss mer lys og klarhet! Og de mange og bitre nederlag vi opplevde som nasjon og som enkeltmennesker i årene som ligger bak oss, måtte de styrke sannhets sak i vårt fedreland!

Dette vil vi holde fast ved når ofrenes tyngde og smerte reiser seg til skrekk og bitterhet for sinnet, at bare ut av fedrenes kamp og mødrenes gråt var det at Gud kunne tre oss i møte, bare ut fra dette offer, denne pinefulle manifestasjon av vår vilje til det gode, var det

Bibelen, Tradisjonen og Kirken.

Pater Leo van Eekeren O.F.M.

I.

Mange interessante og viktige spørsmål kan reise seg for den som leser Bibelen. Man kan spørre seg selv: er Bibelen virkelig Guds ord — hvorledes kan vi vite det? Hvilke bøker hører til den hellige skrift? Er den ikke i strid med den moderne naturvitenskap? o.s.v. I korte trekk vil jeg forsøke å svare på det.

Vi katolske kristne tror med ufeilbar sikkerhet at hele Bibelen d.v.s. selve grunnteksten er inspirert eller skrevet under den Helligånds inngivelse og har Gud til forfatter. Den hellige skrift er både Guds og menneskets verk. Gud har brukt forfatteren som sitt redskap, men Han har ikke undertrykt eller utslattet hans natur, følelser og personlige evner. Dette kommer tydelig til syne i de hellige bøker når vi legger merke til de bibelske skrifers form og egenart. Inspirasjonen omfatter hele Bibelen, hvert eneste ord av selve grunnteksten, selv om Gud ikke har diktert dem.

Oversettelsene er ikke inspirerte, således er den gamle Vulgata-utgave ikke inspirert, den som Kirken på Konsiliet i Trient den 8. april 1546 har godkjent som *a u t e n t i s k*, d.v.s. at den ikke inneholder noen setninger som strider med troen og sedelæren.

Bare den opprinnelige Bibel er inspirert, og alt som den inspirerte forfatter selv (og altså Gud) virkelig lærer og stadfester er ufeilbarlig sannhet. Hans mening er uten feil og villfarelser. Vi må altså kjenne den inspirerte forfatters mening for å forstå Bibelen på den rette måte. Vil han meddele en historisk sannhet f. eks. at verden en gang ble oversvømmet av en syndflod, så må vi tro at det virkelig er skjedd. Vil han i en lignelse gi undervisning i moral f. eks. beretningen om den fortapte sønn, da forkynner han ikke et historisk faktum, men en religiøs sannhet. Taler den inspirerte forfatter om naturvitenskap, kronologi eller astronomi o.s.v., ikke som sakkyndig for å undervise sine samtidige på dette område, men etter deres oppfatning og talemåte, så må vi forstå det i denne ånd. Sier den hellige skrift f. eks. at solen stiger opp og går ned, da uttrykker den seg på den måte menneskene pleier å gjøre det, og nekter derved allikevel ikke den sannhet at jorden beveger seg omkring solen. Vi må også regne med Bibelens litterære egenart. En dikter skriver annerledes enn en historiker. Også bibelens opprinnelige tekst eller ord kan bli misforstått når man i tidenes løp har lagt en annen betydning i dem. Slik taler det Hellige Evange-

at Gud kunne lempe det så vi fikk vår rett til liv i en vond og vanskelig verden. Under denne synsvinkel blir det av mektig og storslagent format, det de gjorde, disse våre landsmenn som «sov i snø og sank i sjø», de vasket med sitt eget blod skriften fra veggen. Guds rettferdige Mene Tekel til et slektledd på villspor, om at det var veiet og funnet for lett fordi det hadde vendt seg fra Ham, omskrev disse som falt til et budskap om den seirens krone som er lønnen for «den gode strid». De førte Olavslinjen fra historien og drømmen inn i dagen i dag og lærte oss noe om hva en rettferdig manns martyrdød er i Guds øyne. Et verdigere og riktigere uttrykk for den grenseløse takknemlighet som fyller våre hjerter ved tanken på de falne, enn den som nylig kom til uttrykk i Norges Storting, foreligger ikke.

*

«I dyp ærbødighet,» sa stortingspresident C. J. Hambro, «minnes vi alle som har lidt døden for fedrelandet, enhver som har falt under

krigen i Norge, enhver som hviler i de store hav, som i vårt folks saga er den ukjente soldats grav, enhver stridende som har latt sitt liv i luften, på sjøen, på slagmarken, enhver som er blitt martret og myrdet i fengsler og konsentrasjonsleirer, hvert gissel som er blitt tatt og skutt i strid med all lov og folkerett, soldaten, sjømannen, flyverer, borgeren: «— de sov i snø, de sank i sjø, men hvis et folk skal leve, må noen kunne dø.» Denne dødens bekreftelse har vårt folk ytet i fullt mål. De døde vil leve i våre hjerter. Vi samler våre sinn i en stille bønn for deres sjel.»

Dette er Olavslinjen, — vårt folks livslinje. Måtte den miskunnelige Gud gi disse beste, som hadde nok med å dø for at vi skulle leve, den evige hvile og la sitt evige lys skinne for dem.
R. I. P.

G. W. R.-M.

lium f. eks. hos Matt. 12, 46, 50 og hos Joh. 7, 5 om «Jesu brødre». Men det er her absolutt ikke tale om at forfatteren lærer at Jesus hadde kjødelige brødre. Hele tradisjonen vitner om det. Det hebraiske eller arameiske ord som svarer til vårt ord «brødre» har en meget videre betydning. Det kan også bety nevø eller fetter, eller andre slektninger. De såkalte «Jesu brødre» var ikke hans kjødelige brødre, men bare nære slektninger. Jesus sier til sin mor på brylluppet i Kana (Joh. 2, 4): «Kvinne, hva har jeg med deg å gjøre» eller «kvinne hva gjør det for meg og deg» (uttrykket «Ma-lec» betyr ordrett: «Hva gjør det deg»). Disse ord blir misforstått når man legger annen mening i dem enn de opprinnelig hadde. I navnet «kvinne» ligger intet hårdt og ringektende. Kristus ville bare si at Hans tid til offentlig å virke undere ennå ikke var kommet. Likevel gjør Han et under på hennes forbønn. Dessuten må vi ikke glemme at Bibelen ikke er skrevet som en slags håndbok i geografi, astronomi, biologi, historie eller noen annen profan vitenskap, men for å lære oss religiøse og moralske sannheter. Det er f. eks. tilfelle med skapelsesberetningen. Her lærer den inspirerte forfatter at Gud er den almektige, vise og gode opprinnelse og årsak til alle skapte ting, at der bare er én Gud, og at ingen er lik Ham i makt, at Han er verdensaltets skaper og har inngitt naturen krefter og lover, at alt som er skapt må takke Hans skapende vilje for sin tilværelse, at også menneskets legeme og sjel ble skapt ved Guds vilje, og at menneskene skal holde den syvende dag hellig som hviledag. Forfatteren ville ikke her på en vitenskapelig måte beskjeftige seg med naturvitenskapen eller skapelsens indre struktur og fullstendige orden. Disse eksempler viser oss at vi må kjenne den inspirerte forfatters mening når vi vil tolke Bibelen på den rette måte, og så kan der ikke være strid om Bibelens rette mening og den sanne vitenskap på noe som helst område. Guds ord er ufeilbarlig sannhet. Men hvorledes vet vi nå at Bibelen er inspirert eller er Guds ord? Ikke en eneste av den hellige Skrifts bøker har et synlig guddommelig segl som tegn på at den er inspirert. Heller ikke beviser de hellige Bøkers innhold inspirasjonens faktum, selv om den hellige skrifts opphøyede lære peker på dens guddommelige opprinnelse, d.v.s. på det faktum at Gud har åpenbart de sannheter som den inneholder, men de hellige bøker selv beviser det ikke. Vår tro på at hele den hellige Skrift er inspirert eller Guds ord, støtter seg til slutt til Kirkens autoritet hvis uttalelser hviler på den kirkelige tradisjon.

Det er Kirkens levende tradisjon som har fastslått den hellige Skrifts inspirasjon og canon. Den har med andre ord også avgjort hvilke bøker den hellige Skrift er sammensatt av.

Her er det på sin plass å gå nærmere inn på Åpenbaringsens kilder, fordi den hellige Skrift ikke er den eneste kilde hvor vi kan finne hva vi må tro.

Gud selv er årsaken til og beveggrunnen for vår tro. Ingen institusjon eller makt utenfor Gud, hverken Kirken eller Bibelen må herske over Åpenbaring og tro. Troen, d.v.s. troens guddommelige dyd, bunner

ene og alene i Gud. Vår trosnorm er Gud og Han alene. Meget høyere enn Kirken og Bibelen står den evige sannhet som åpenbarer seg til oss. Den drar oss uimotståelig til seg i troen. Ingen Bibel, ingen Tradisjon, ingen Kirke står mellom oss og Gud. Vår tro er ingen bibeltro, ingen kirketro, men Gudstro. Vi tror ikke for Bibelens skyld, for Kirkens skyld, men for Guds skyld og ved Ham. Guds evige sannhet drar oss til seg ved troen. Dette måkter intet skrevet eller talt ord. Her rører jeg ved det viktige spørsmål om i hvilket forhold Kirken, Bibelen og Tradisjonen står til vår tro og i hvilket forhold de står til hverandre. I korthet vil jeg klargjøre dette.

II.

Gud har gitt oss tre kilder hvor vi kan finne Hans åpenbaring eller hva vi må tro. Det er Kirken, Bibelen og Tradisjonen. Selv om den hellige Skrift og Tradisjonen har guddommelig autoritet, er de i seg selv ikke tilstrekkelig klare for oss. En ufeilbar kirke er uundværlig. Vi tar disse ovennevnte tre kilder tilsammen for Hans skyld og for Hans skyld alene. Det er ikke Bibelen som lærer oss at der er en Bibel, en Tradisjon og en Kirke. Det er heller ikke Tradisjonen og Kirken som lærer oss det. Vi antar Bibelen, Tradisjonen og Kirken for Hans skyld, for Bibelen, Tradisjonen og Kirken er alle tre overnaturlige realiteter som bare kan antas i troen.

Troen er en Guds gave, og med vår gudstro antar vi med guddommelig sikkerhet at Gud har gitt oss tre kilder for åpenbaring og tro. Guds åpenbaring kommer til oss i den hellige Skrift og i den guddommelige Tradisjon, og Kirken lærer med ufeilbar sikkerhet det som disse to troskilder inneholder. Kirken forkynner oss ingen nye åpenbaringer. Den guddommelige åpenbaring er avsluttet med apostlenes død. Kirken framlegger bare det som Gud har åpenbart. Den taler ikke på egne vegne, men på Guds vegne. Gud hadde kunnet velge andre veier til å lære oss sin åpenbaring. Han er fri i valget av sine midler. Likevel har Han gitt oss ovennevnte tre midler. Han har ikke åpenbart hvorfor Han har gjort det slik. Men vi kan på en viss måte forklare det.

Dr. K. Steur gjør det på følgende måte (cml. «Het Schild» 22. årg. s. 30): «Vi vet at åpenbaringsens innhold må være tydelig, for alle mennesker må tro etter Guds bud.

I sin visdom har Gud funnet de midler som ikke krenker den menneskelige natur og hvorved Han lar den oppnå det mål som Han har satt. Når vi betrakter den menneskelige natur var en bok alene, selv om den måtte kalles Guds verk, ikke i stand til å lære alle det som Gud åpenbarte, like så litt kunne alene en Tradisjon og alene en kirkeinstitusjon oppnå det. Også alle to-leddede kombinasjoner (Bibel—Tradisjon, Bibel—Kirke, Tradisjon—Kirke) kommer i dette henseende til kort. En av mennesker skrevet bok, selv om den er skrevet under Guds inngivelse, blir et verk av en bestemt tid, knyttet til et bestemt sted og en bestemt kultur. Denne bok blir

alene forsått godt i sitt eget miljø. Etterslekten og fremmede vil selv med de største anstrengelser ikke kunne fatte den helt. Tradisjonen, hvorledes den enn blir ledet av Guds ånd, kan ikke skilles fra den menneskelige tradisjon som objektivt og subjektivt utvikler seg, mens den guddommelige Tradisjon ikke kjenner noen objektiv framgang. Hvorledes ville det være mulig alltid å dømme rett m.h.t. en overnaturlig realitet så dens innhold uplettet ble bevart mens ord og uttrykk ofte er utsatt for forandringer? Hvem ville gjenkjenne Guds stemme i Kirken som når der ikke var en Bibel og en Tradisjon som man kunne sammenlikne dens forkynnelse med? Mennesker ville tale til mennesker, personer uten guddommelig autoritet måtte i denne egenskap bli erkjent av sine svake, skrøpelige medmennesker. «Hvem har ansatt dere til dommere over oss?» ville være det uundgåelige spørsmål, som ingen kunne svare på. Der er i hvert av disse tre midler noe som mangler. Selv de to-leddede kombinasjoner (Bibel—Kirke, Tradisjon—Kirke, Bibel—Tradisjon) opphever ikke denne ufullkommenhet. Står Kirken ved siden av Bibelen uten Tradisjonens selskap, da mangler evolusjonens element som er uunnværlig for et levende samfunn. Står Kirken uten Bibel, men alene med tradisjonen, så mangler det konservative element som så skjønt ligger forankret i Skriftens bokstav. Står Bibelen og Tradisjonen ved siden av hverandre uten Kirken, da mangler den ufeilbarlig hjelp til å uttale seg riktig om disse dokumenter som også er menneskeverk og som sådan framkaller menneskelige fortolkninger. Bibel, Tradisjon og Kirke tilsammen er alle tre nødvendige for å hjelpe den menneskelige natur som må tro, på en slik måte som passer den. Alle tre har tilsammen den guddommelige garanti, fordi hjelpen må bli gitt til gagn for Guds åpenbaring.»

Konsiliet i Trient lærer oss at Guds åpenbaring er å finne i «de skrevne bøker og uskrevne tradisjoner». Den hellige skrift er ikke den eneste guddommelige åpenbarings kilde. Tradisjonen som står ved siden av Bibelen hører også til den. Kristus har befalt å preke Evangeliet (uten innskrenkning, Mark. 16, 15) og å lære alle folk å holde alt hva Han har befalt (Matt. 28, 19). I åpenbaringsens historie var det ikke den hellige Skrift som først oppstod, men den levende muntlige Tradisjon. Tradisjonens innhold er egentlig den hele guddommelige åpenbaring som Kristus har brakt oss, selv om man i de senere tider har brukt navnet «Tradisjon» i en mer streng betydning for de sannheter som ikke er skrevet i den hellige Skrift, men muntlig er overlevert apostlene og videre er kommet til oss uavhengig av den hellige skrift. Likevel ville det ikke være helt korrekt å betrakte Tradisjonen først og fremst som en utfylling av den hellige Skrift. Dens første mål er å være eksplikativ d.v.s. den inneholder hele den hellige Skrift og forklarer den. Slik står disse, to troskilder, Bibel og Tradisjon i lik verdi ved siden av hverandre. De inneholder tilsammen den guddommelige åpenbaring, Guds ord, og «alt som er innbefattet i det skrevne eller uskrevne Guds ord og

Fra Vikariatet.

Skjønt vi alt har hatt en minnedag for de falne, vil vi likevel minnes dem igjen søndag 16. sept. med hele Norge.

I alle kirker skal det denne dag være kollekt for krigens offer. Sokneprestene kan gi denne kollekt til dem som står for innsamlingen på stedet, som bidrag fra sin menighet.

Prestene anmodes om å minne de falne i prekenen og gudstjenesten. Det skal ringes med kirkeklokkene på samme tid som de andre kirkene gjør det, og det skal flagges på halv stang.

Hs. høyærv. Biskopen reiser tirsdag 11. sept. til Luxembourg og Holland. Han vil være tilbake så snart det lar seg gjøre. Pastor Sund vil stå for de løpende forretninger i biskopens fravær.

Oslo 9. sept. 1945.

† Jac. Mangers.
Ep. S.

Syndikatet for St. Olavs menighet

i Oslo er trådt sammen igjen.

Etter at de tidligere syndikatsmedlemmers funksjonstid (3 år) var utløpet pr. 31. jan. 1941, ble på grunn av forholdene intet syndikatmøte holdt. Første møte etter krigen fant sted på sokneprestens kontor søndag 2. september. — Foruten de innkalte tidligere medlemmer: Disponent Carelius, agent Müller og skipskaptein Taxt, det nyutnevnte medlem arkitekt Kollerud og syndikatets formann, fung. sokneprest Sund, var også H. H. Biskopen tilstede.

Det gjaldt først og framst å konstituere det nye syndikat, og dernest behandle de foreliggende spørsmål. Herr Christian Müller, som på grunn av alderen ønsket å tre tilbake, ble på oppfordring sittende. — Også herr Henrik Carelius, som tidligere hadde levert skriftlig begrunnet søknad om å få tre tilbake, gikk på syndikatets og biskopens enstemmige og inntrengende bønn med på foreløbig å bli sittende. Soknepresten brakte ham en spesiell takk for oppfrende

som ved Kirken blir foreholdt oss..... som åpenbart av Gud» — det vi må tro. (Det Vatikanske Konsilium.)

Garantien for at Tradisjonen ikke har forandret åpenbaringsens innhold eller forfalsket den, ligger i disse meget betydningsfulle ord som Kristus sa til sine apostler: «Jeg er med dere alle dager helt til verdens ende» (Matt. 28, 20) og «Talsmannen, den Helligånd som Faderen skal sende i mitt navn, Han skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere» (Joh. 14, 26).

Måtte denne redegjørelse for disse viktige spørsmål i vår katolske lære med hensyn til Bibelen, Tradisjonen og Kirken være til fornyet gagn for oss og styrke våre annerledestroende brødre og søstre i Kristus.

Intervju med Sigrid Undset

I «Morgenbladet» for 8. ds. leser vi følgende:

Sommerens siste blomsterstøv hvirvler i vinden langs veien der jeg går. Akrer duver i gyllent korn. Der nede ligger Mjøsa, stor og dyp og still, og over på den andre siden blåner det i fjerne åser.

Så rolig, så åpent og fritt virker landskapet omkring Lillehammer, Gudbrandsdølenes by, Sigrid Undsets by. Selv en som kommer fra det store åpne hav, må føle seg hjemme her. Her er vidsyn over vatnet og de blå åser, Her er tyngde, balanse, ro.

— Kan du si meg veien til Bjerkebæk? spør jeg en liten pike.

Jo, naturligvis kan hun det. Hvert barn på Lillehammer kan si en veien til Bjerkebæk, der hvor *hun* bor, Norges største forfatterinne.

Og oppe i skråningen, med utsyn over hager og hus og sjø ligger Bjerkebæk. Et høyt gjerde innhegner eiendommen. Innenfor suser det i gamle, tunge trær.

Jeg stanser ved en stengt plankeport. Det er ikke uten en viss spenning jeg ringer på. Riktignok har Sigrid Undset lovt å ta imot akkurat i dag, men likevel. Journalister er jo ikke nettopp den rasen hun elsker høyst i denne verden. For alle store kvinner og menn er journalister — og særlig da en hvilkensomhelst sådan — identisk med den onde ånd.

En dame kommer og lukker opp, og så står en der plutselig, midt på tunet, det karakteristiske Gudbrandsdalstunet, med de solide, mørke tømmerhusene. Det leker barn ute, friske, solbrente unger som løper omkring. Det er husbestyrerinnen, fru Bøs barn: Sigrid Undset selv er nede i hagen.

Det er som det står et pust av fortid, stortid, saga i dette stille tunet omkring de trauste, tause tømmerveggene.

Var det her Kristin ble unnfanget og fikk liv? Var det her Olav Audunsson tumlet i ensomhet med sine problemer.....?

— De kan komme denne veien! Det er husbestyrerinnen som river meg ut av betraktningene.

Inne i bjelkestuen står Sigrid Undset. Det kommer for meg en skildring av professor Paasche når jeg ser henne lys levende foran meg. Det var flukten over Dovre og nordover vårdagene 1940. Tyske fly forfulgte dem over fjellet med maskingevær. Gang på gang kom flyene igjen. Sigrid Undset satt på en kjelke og nektet å gå i dekning til slutt, det hele ble for besværlig. Etter at siste flysveit var forsvunnet i synsranden, og fjellet atter lå øde, uttalte Sigrid Undset:

— Kommer de nå igjen flere ganger, så blir jeg sint!

arbeid gjennom mangfoldige år som økonomisk rådgiver og revisor av kirkekassens regnskaper.

Medlemmer av syndikatet for de tre følgende år blir etter dette:

Herr disponent Henrik Carelius,
Herr agent Christian Müller,
Herr skipskaptein Severin Taxt,
Herr arkitekt Axel Kollerud.

Ref.

Hun satt der og minte selv om de stolte og myndige sagaens kvinner som hun selv hadde skildret.

Sigrid Undset virker slankere enn en har fått inntrykk av billedene av henne. En kan merke at årene har tatt på henne. Det er noe tungt og dypt alvorlig over skikkelsen og øynene. Håret er stramt tilbakestrøket med et blått bånd om. Det har stenk av sølv. Hun virker reservert og taus, og svarer rolig på de spørsmål hun får.

— Det er vidunderlig å være i Norge igjen! sier hun. Aldri har jeg sett Oslo så skjønn som i sommer, med sånn uendelig masse blomster! Det er jo bare papirvarer og blomster som har vært å få i denne tiden, ikke sant? Å, det var strålende å se hvor det bugnet av blomster overalt.

— Deres eget hjem fikk vel nok så stygg medfart under krigen?

— Å ja, en mengde ting var jo stjålet, som sengetøy, sølv og dekketøy. Men mine venner fikk reddet ut nok så meget av innboet, møbler og andre ting. Min husbestyrerinne, fru Bø, gav ut for sitt eget en hel del, og på den måten fikk man berget det. Biblioteket ble også reddet. Mine venner opplyste til tyskerne at det var spesialbibliotek som ikke kunne splittes, og tyskerne gikk med på at det skulle gå til Viten-skapsselskapet i Trondheim. Imidlertid ble det da oppbevart i Romedal kirke.

— Hagen var det rene villnis, da tyskerne forlot oss, opplyser hun videre, men man har arbeidet der helt siden freden kom, så den vil jo komme i orden.

Fru Undset forteller ellers om nabolaget i Lillehammer. En gutt falt i krigen nesten fra hvert eneste hus der.

— Av hele guttegjengingen som pleide å gå her før krigen, er det bare min sønn og en kamerat igjen nå.

— De mistet jo selv en sønn i krigen?

— Ja, eldste gutten, Anders, falt i Segalstad i Gausdal i en trefning der. Her på Lillehammer har det vært voldsomme motsetninger blant befolkningen. Det var mange forrædere her, men også mange som gav sitt liv for landet. Alle mine bekjente arbeidet aktivt i hjemmefronten.

— Hva mente dere som var ute om hjemmefronten?

— Jeg tror de fleste var imponert over den, alle skjønte jo hvor vanskelige forhold man arbeidet under her hjemme i Norge.

— Hvordan er De tilfreds med den åndelige atmosfære i Norge — jeg mener overgangen fra den veldige jubelen i begynnelsen, og til ulysten vi nå synes å ha til å gå i gang med alvorlig arbeid?

— De mener «fellesferiene»? Det var da uunngåelig at folk trengte en ferie nå, og de vil nok komme i sving igjen! Jeg antar mange ikke orket mer nå etter krigens påkjenninger. Og så en sån fantastisk sommer som vi har hatt i år!

— De har sikkert lagt merke til de forskjellige avskygninger innen oppfatningen av landssvikere. Noen er særlig krevende med hensyn til straff. Andre er mildere. Hva er Deres mening om disse ting?

— Jeg synes Cappelens avgjørelse traff spikeren på hodet. Folk må lære at de ikke kan ta seg selv til rette på den måten!

— De mener dødsstraff er berettiget?

— Ja, absolutt!

— Også fra bibelsk synspunkt?

— Ja, det står jo: Øvrigheten skal ikke bære sverdet for-gjeves! Den som griper til sverd, skal omkomme ved sverd. Vi har ingen rett til å tilgi andre enn dem som har forgrepet seg på *oss selv*! Vi må hevde rett og rettferdighet. De som notorisk har begått de verste forbrytelser, må også få sin straff.

— Hva er Deres mening med hensyn til Knut Hamsun?

— Han kan vel ikke dømmes til døden for det han har gjort. Men han må jo få fengselstraff og sin eiendom konfiskert. Han bør vel sendes i forvaring på ett eller annet hjem.

— Hadde De ventet noe slikt av Hamsun?

— Han har jo aldri skrevet om annet enn sine mindreverdighetskomplekser, om kremmerasjonen England og herremennene nede i Tyskland.

På spørsmål om hun kan gi noen karakteristikker av det amerikanske åndsliv i dag svarer fru Undset:

— Amerika er jo så stort, 135 millioner mennesker, hvordan skal jeg kunne uttale meg om åndslivet der! Det er så uendelig lett å finne mennesker som irriterer en, men det er også lett å finne kultiverte og fine mennesker. Amerikanerne har en utpreget *hjerstekultur*.

— De er altså ikke enig i Wergelands karakteristikker: Amerikaneren med «en dollar til hjerte»?

— Det vil jo naturligvis alltid finnes businessmenn, men jeg har ikke inntrykk av at amerikanerne tviholder på sine dollar. De er generøse, usigelig gavmilde.

Fru Undset bodde i Brooklyn, og hun forteller fra sitt opphold der:

— Jeg bodde i et strøk med gamle, stille gater, og om sommeren var jeg på landet. Det var usigelig vakkert der. Naturen minte om Østlandet, men med mer lauvskog enn her, og det var en masse vidunderlige blomster. Og så var det så åpent og rommelig der borte, så langt mellom gårdene; særlig i New-England.

— Mener De at vi nordmenn har meget å lære av amerikanerne?

— Ja, absolutt. Og jeg håper at kontakten mellom Norge og Amerika må bli livlig etter dette.

Med hensyn til moderne litteratur i Amerika, forteller fru Undset at det er flere unge forfattere som hun tror vil komme til å hevde seg i verdenslitteraturen.

— Fikk De selv skrevet meget under Deres opphold der?

— Nei, jeg fikk aldri tid til å samle meg om mitt eget arbeid. Jeg skrev «Return to the future» i krigens første år.

— Kan vi vente oss noe større verk av Dem med det første?

— Jeg vet ingenting. Jeg holder forresten på nå og skal skrive en Norgeshistorie for amerikanske barn.

Sigrud Undset svarer meget forbeholdent på spørsmål om krigen vil komme til å sette dype merker i hennes framtidige produksjon. I det hele tatt virker hun meget forbeholden. Det er en annen Sigrud Undset en møter ved personlig samtale, enn henne en lærte å kjenne i Kristin Lavransdatter og i «Den brændende busk». I det minste ved en første gangs samtale — når en samtidig er journalist. Men hvorfor skulle hun åpne seg for en fremmed? Det beste av seg selv, sitt dypeste hjerteblod, har hun gitt oss i sine bøker. Har vi da enda rett til å forlange noe mer?

Nei, naturligvis ikke!

Og allikevel har menneskene en eiendommelig trang til å ville vite mest mulig om berømte personligheters privatper-

son, deres private liv. Hvor mange doktorgrader er ikke i tidenes løp blitt skrevet om store dikteres private forhold, som jo ikke skulle ha det ringeste med litteraturen å bestille.

*

Vi kommer en smule inn på skolene, på pedagogikken, på latinen som hun mener kunne få en bredere plass i skolene. Hun selv er forøvrig ikke så flink i latin, påstår hun. — Jeg lærte jo aldri på skolen det jeg *skulle lære*!

Vi kommer også inn på realvitenskapene som går så voldsomt fram på bekostning av de humanistiske vitenskaper, at det må ende med forferdelse.

— Realfagene må jo nødvendigvis få framgang, fordi de har sånn kolossal praktisk betydning, sier Sigrud Undset, men det ender med forferdelse, *fordi menneskene ikke lærer noe om seg selv*.

Med hensyn til skolens oppdragende betydning, så tror hun ikke større på den. — Den oppdragelsen barna får, den får de jo utenfor skolene, i hjemmet og på gaten, gjennom aviser og bøker. Skolene må bli bare rene kunnskapsanstalter.

Sigrud Undset tror på et framtidig demokratisk Norge. Også en demokratisk verden vil menneskene en gang komme fram til, mener hun.

Av de ting som har gjort dypt inntrykk på henne i krigens år nevner hun Roosevelts død. Han var et stort menneske og en vidunderlig taler.

— Jeg tror man først i framtiden vil komme til å forstå helt ut hans dimensjoner, sier fru.

*

Jeg reiser meg for å gå. Også Sigrud Undset reiser seg. Atter står professor Paasches skildring tydelig for meg: Den myndige sagaens kvinneskikkelse. Det er noe sterkt, mektig over hennes personlighet, samtidig livsnær, på en måte jordbunden, og fjern, kald. Men bak masken som hun viser journalisten, aner en noe dypt, klokt og varmt. Om en regner seg aldri så blottet for autoritetstro, så står en der og føler seg sterkt grepet av hennes personlighet.

Vi går over tunet. Det blir ikke sagt noe større. Jeg føler en viss høytidelig stemning, som går jeg på hellig grunn. Samtidig er det et spørsmål som opptar meg sterkt. Det er dette at man ofte må undre seg over om de store berømteter virkelig er lykkelige.

— En behøve ikke kunsten hvis en hadde livet, sa Nietzsche. — Nei, så fullkomment «lykkelig» kan de vel ikke gå der og være bestandig. Hva ville da bli skapt av store verk?

Sigrud Undset er sterkt forankret i sin *tro*. Det er ikke noen flukt fra problemene for hennes vedkommende. For henne er det *erkjennelse*. Men som dyp og sann kristen, har hun sikkert kamper nok å stri med. Den sanne kristendom er jo ikke noen sovepute.

Jeg tar avskjed og går. Porten går igjen bak meg. Det er nesten som en klosterport som stenges. Utenfor er det pulserende livet. Men innenfor porten leves det kanskje enda mer intenst. Der er blitt skapt et mylder av menneskeskjebner som har levd omtumlet i sorg og glede, og som skal fortsette å leve i våre hjerter så lenge vår historie er til. Utenfor er det forgjengelige livet. Men når vi ikke lenger tumler på denne jorden, når nye slekter er kommet til og vi er glemt, da vil ennå Kristin Lavransdatter være like frisk og levende blant gamle og unge. I litteraturen vil vår generasjon bli husket, fordi det var her *hun* ble til

Ruth Alvsen.

Falt for fedrelandet.

Rinaldo Benedetto

In memoriam.

Et sorgens budskap nådde denne uke St. Birgitta menighet i Fredrikstad: Rinaldo Benedetto var krigsforlist i 1942 utenfor Englandskysten.

Sammen med broren Carlo og faren Alberto meldte Rinaldo seg straks krigen kom til Norge til tjeneste i den norske hæren. Faren kom til handelsmarinen og har hele tiden seilt for Nortraship, begge brødrene kom først til hæren i Skottland. Etter våpenøvingene der kom de begge til marinen, Carlo til ubåtmarinen, Rinaldo kom ombord i en britisk minesveiper. Under tokt langs Englandskysten engang i 1942 gikk båten på mine, og hele mannskapet omkom.

I alle disse årene har moren, fru Maria Benedetto, levd uten etterretning fra mann og sønner. Tappert har hun holdt ut gjennom ensomheten og uvissheten og ventet på freden og sine kjære. Og freden kom — med det tunge bud om yngsteguttens offer for fedrelandet.

Varme tanker sender vi til far og mor i deres sorg og lyser fred over Rinaldos minne. R. I. P.
Soknepresten.

Bokanmeldelse

Ronald Fangen: «En lysets engel»
(Gyldendal Norsk Forlag).

Det er med atskillig forventning en åpner Ronald Fangens nye roman «En lysets engel». Forfatterens framtrædende stilling under krigen og hans personlige opplevelse av nazismens mørkeste sider gjør en forventningsfull — til alle tider har lidelse og prøvelser vært dikterens fornemste høyskole.

Det må sies at boken bare delvis innfrir denne forventning. Med denne fortelling om to norske gutter som falt i krigsårene, den ene som nazistisk frontkjemper på Østfronten og den andre som hjemmefrontmann i tysk konsentrasjonsleir, har Fangen markert slutten på en lang utvikling av det formtekniske ved sitt forfatterskap. Hele det veldige tilfang av tankestoff og refleksjoner sprenger i virkeligheten på de avgjørende punkter romanens form, og det blir derfor noe nesten uforståelig at forfatteren har valgt denne ramme omkring sitt stoff. Ved at det framtrer under romans form svekkes inntrykket av autenticitet, mens på den annen side *det fortellende* fortreges i den grad av spekulasjon og resonnement at romanen som kunstnerisk form blir uthult og underkjent. Boken virker stort sett som samarbeidet aktuell journalistisk reportasje, populær-filosofiske brever, artikkelstoff, og først og sist den litterære form som Fangen etter hvert er kommet til å beherske så overlegent og talentfullt: essayet. Det er i det hele tatt slående flere ganger ved lesningen av boken, at dette glimrende fastholdte og dypt gjennomtenkte stoff burde ha vært hamret ut til en essaysamling, et slags supplement til hans ypperlige og

likefram profetiske kulturanalyse «Kristendommen og vår tid» som utkom et par år før krigen.

Ser en imidlertid bort fra det formtekniske, trer bokens gode sider straks tydelig fram. I hjemmefrontguttens Harald har Fangen lagt de beste av sine tanker og viser på en overbevisende måte, hvordan en ganske alminnelig, ureflektert norsk gutt av godt stoff under krigens veldige press formes til en verdifull, selvstendig personlighet som med dypt menneskelig aivor arbeider seg fram til et kristent livssyn. Dette er bokens beste trekk, at den klar-gjør hvordan krigens veldige begivenheter river menneskene ut av banalitetene i tilværet og gir dem sansen for himmelen over hodene våre og helvete under fottene våre, og får dem til å fatte avgjørelser over avgrunnen av det som apostelen Paulus kaller «de sytti tusen favners dyp». Han viser hvordan den sataniske makts opp-treden i verden tvinger det bevisste, levende menneske inn i en stillingtaken som gir selv det minste menneske format.

Haralds motstykke, frontkjemperen Carsten, har tydeligvis interessert forfatteren meget, han har framfor alt villet *forklare menneskelig* hvordan et verdifullt menneske hvis rene motiver er hevet over tvil kan kaste seg i armene på en sak som et flertall innser er ond. Det har vært en hjertesak for forfatteren å søke å erstatte den uhyggelig generaliserende fordømmelse av nazistene som preger den opphissede opinion, med en menneskelig forklaring som ut fra et kristent livssyn vil minne om at deres brøde er stor nok i seg selv om man ikke også skal glemme at mennesker kan temmelig vergeløst bli et offer for «de mange ting mellom himmel og jord». Og han kommer her til at nazismen er mer enn summen av alle enkelt-nazisters synd og skyld, den er Satan — Antikrist, idet den kaller på så meget av det beste i de beste mennesker for å bruke dem i en ond saks tjeneste. En kunne kanskje ønsket en dypere analyse av selve nazismens basille, av nazismen som mental tilstand, men det er allikevel en problembehandling som er båret av inntrengende alvor og dyp medmenneskelig ansvarsfølelse.

Bokens tredje hovedperson, dens «jeg» — en ung prest, er ikke den minst interessante av bokens typer. Det kan kanskje være et spørsmål i hvilken grad hans refleksjoner adekvat er Fangens egne, men hele bokens form gir dem i hvert fall preg av å være det. Og i tilfelle er det en ny og større Fangen vi møter. Fra sitt opprinnelige Øxfordstandpunkt, som bokens «jeg» reagerer nokså kraftig overfor, er han gått inn i den religiøse retning som aktuelt er på frammarsj over hele det protestantiske Norden, og hvis mest typiske kjennetegn er en besinnelse på og samling om kirken og kirkeideen. Den mest typiske skjønnlitterære representant for denne bevegelse er kanskje den svenske dikterpresten Bo Giertz. Og til denne utvikling som forlenget var innvarslet før krigen, kommer den erkjennelse som de siste års innbitte kirkekamp med overveldende kraft har preget inn i mange av dem som i statskirken ser sin åndelige heim: at kirken for å fylle sin oppgave i samfunnet og sin kallelse i verden må ut av kulturisolasjonen, ut av kulturfiendtligheten, bort fra kulturmistenksomheten, bort fra den ekte lutherske tese at «denne verden er djevelens». Disse tankene er de bærende i Fangens nye bok, kirken skal ikke mure seg inne i seg selv, men som det kraftfulle salt mot verdens

forrättelse gå offensivt til verks mot Satan i tilværet, også når han — som i den idealistiske og oppriktige nazisme — forkler seg som «en lysets engel».

Gottlieb W. Rieber-Mohn.

Innkomet til minnestein for Lars Eskeland

NB. Da det i forrige nr. av «St. Olav» hadde innsneket seg en feil i listen gjentas den her i sin helhet.

Bladet «St. Olav»	Kr. 100.00
R. Foss	» 10.00
Frk. Fanny Olsen	» 10.00
M. R.	» 5.00
Leo Müller m/ familie	» 50.00
G. Chatelain	» 30.00
Pastor Ugen	» 25.00
R. H.	» 5.00
M.	» 25.00
G. & A. B.	» 25.00
Pastor Gorissen	» 50.00
Frøknene A. og E.	» 10.00
Fru E. Konow Lund	» 20.00

Ialt kr. 365.00

Oslo Katolske Menighetspleie

Utdrag av regnskapet for året 30/6 1944—1/7 1945:

Innkomet som private gaver...	kr. 5 793.88	
Ved pakkeauksjon i St. Elisabeth-kongregasjonen	» 217.00	
Utlodning ved frk. Sigrid Halle	» 540.00	
Do. ved fru Aggi Bruce	» 122.50	
Teatergruppen v/ fru Vanberg og hr. Kr. Tangstad	» 1 841.60	
Innkjøp av varer		kr. 1 816.65
Utdelt i begge menigheter tils.		» 3 030.29
Kontorutgifter		» 282.07
	Kr. 8 514.98	kr. 5 129.01
Pr. balanse 30/6 1944		» 3 385.97
	kr. 8 514.98	kr. 8 514.98
An saldo 1/7 1945		
Kassabeholdning	kr. 635.97	
Bank-konto	» 2 750.00	
	kr. 3 385.97	
Innkomet som gaver, varer	kr. 15 322.71	
Innkjøpte varer	» 1 816.65	
Utdelt i begge menigheter tils.		kr. 15 443.95
Pr. balanse 30/6 1944		» 1 695.41
	Kr. 17 139.36	kr. 17 139.36
An saldo 1/7 1945		
Varebeholdning	kr. 1 695.41	

Årsoppgjøret er revidert og funnet i orden 6/9 1945.

F. Arnesen.

Med vår godkjenning av ovenstående bringer vi hermed vår varmeste takk til alle som ved personlige oppofrelser og milde gaver har støttet vårt menighetspleiekontor i dette første år av dets virksomhet. En spesiell takk til den samvittighetsfulle og omsorgsfulle leder av denne for våre herværende menigheter så velsignelsesrike virksomhet, frk. Sigrid Øde.

Oslo, den 10. september 1945.

Th. Notenboom.

A. Sund.

Bøker inngått til redaksjonen:

Aschehoug & Co.

Trygve J. B. Hoff: «Fred og fremtid. Libero-kraatiets vei.»

Ingjald Nissen: «Psykopaternes diktatur.»

Gyldendal Norsk Forlag:

Sigurd Evensmo: «Englandsfarere.»

Folke Bernadotte: «Siste akt.»

Ronald Fangen: «En lysets engel.»

Her hjemme —

Haugesund. Det har ikke hendt stort i Haugesunds lille menighet i de siste årene. Men den 12. august 1945 må noteres som en førsteklases minnedag. Fransiskanerpater Knut Hanssen fra Haugesund leste da sin første hellige messe i vår vakre kirke. Festen måtte nesten utsettes på grunn av at båten som skulle bringe pateren til sin hjemby, var gått på et skjær i nærheten av Bergen. Men pateren kom seg likevel hjem, selv om det først var tidlig søndag morgen. Soknepresten ville arrangere en prosesjon, men pateren fraba seg alle unødvendige seremonier. Under klokkeklang og orgelbrus gikk pateren fram til alteret, ledsaget av soknepresten som assisterende prest. Mange av menigheten og anderledes troende hadde innfunnet seg for å overvære høytideligheten. Kirkekoret sang en vakker tostemmig messe. I sin preken ga pateren uttrykk for sin glede, at han nå etter så mange års fravær kunne være en stund i sin hjemby og hos far og mor. Han fortalte at en hollandsk sokneprest som hadde vært bortvist fra sin menighet, etter tyskernes kapitulasjon vendte tilbake glad som et barn. Slik glede følte pateren også selv, da han vendte tilbake til fedrelandet. Om kvelden, samlet menigheten seg til velkomstfest i St. Olavs-lokalet. Til å begynne med sang alle en til denne anledning forfattet sang til ære for pateren. Frøken Salomonsen leste så opp et dikt, der menighetens ønsker ble frambrakt. Deretter ønsket soknepresten pateren velkommen i St. Josefs menighet og ønsket ham Guds rikeste velsignelse for hans virke i Norge. Pateer Knut takket soknepresten, menigheten og søstrene for den strålende mottagelse han hadde fått. Noen deilige saker som våre flinke søstre hadde laget, forsvant uten protest.

X.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. Boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo